

บทที่ 5

การจัดการศึกษาพิเศษในต่างประเทศ

5.1 การศึกษาพิเศษในประเทศสหรัฐอเมริกา

การศึกษาพิเศษของสหรัฐอเมริกาในยุคเริ่มต้น ที่เริ่มต้นที่ครอบครัวโดยพ่อแม่สอนเด็กที่บ้าน หรือบางครั้งครอบครัวก็ไม่สอนเพราะอายุที่มีบุตรพิการ ต่อมาพ่อแม่มีความจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้านจึงนำเด็กไปฝากเลี้ยงที่ศูนย์เลี้ยงเด็กเฉพาะกลางวัน (day care center)

ในยุคต่อมาได้มีการจัดสร้างโรงเรียนโดยเฉพาะขึ้น (Special Schools) เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนสอนคนหูหนวก เพราะเชื่อว่าโรงเรียนเฉพาะเป็นโรงเรียนที่เหมาะสมและดีที่สุดสำหรับเด็กพิการแต่ละประเภท

ต่อมาได้พบว่าโรงเรียนพิเศษ (Special Schools) ไม่ใช่แนวทางที่ถูกต้อง เพราะเป็นการแยกเด็กออกจากสังคม (segregation) เป็นการกระทำที่ขัดรัฐธรรมนูญอเมริกา จึงมีการส่งเสริมเด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ (Integration/Mainstreaming Programs) ทำให้เด็กปกติและเด็กพิการมีความเข้าใจในข้อจำกัดและความสามารถของกันและกัน และพบว่าการให้การศึกษาในลักษณะนี้เป็นแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม รัฐจึงขยายการศึกษาพิเศษในลักษณะการเรียนร่วมให้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ตัดงบประมาณสำหรับโรงเรียนพิเศษหรือโรงเรียนเฉพาะลง ทำให้โรงเรียนประเภทนี้ลดขนาด และจำนวนลงจนเหลือน้อยที่สุด

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้ปกครองจะมีบทบาทมากยิ่งขึ้นในการศึกษาพิเศษ โดยผู้ปกครองมีบทบาทในการวินิจฉัยเบื้องต้นในฐานะที่เป็นผู้ให้ข้อมูลแก่นักจิตวิทยาเกี่ยวกับบุตรของตน มีบทบาทในการส่งเด็กเข้าเรียนว่าจะให้เด็กเรียน ณ โรงเรียนใดเป็นโรงเรียนพิเศษหรือ โรงเรียนเรียนร่วม มีส่วนร่วมในการจัดแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล มีส่วนในการวัดและประเมินผลเด็กในกิจกรรมนอกหลักสูตรต่าง ๆ

การศึกษาพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาปกติ นั่นคือเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีโอกาสได้ศึกษาเรียนร่วมกับเด็กปกติ ดังนั้นครูที่สอนเด็กปกติต้องเข้าใจความต้องการ ความสามารถข้อจำกัดของเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย จึงจำเป็นต้องมีการอบรมครูปกติอย่างกว้างขวาง เพื่อให้รู้เรื่องเด็กที่มีความต้องการพิเศษสำหรับการให้ความช่วยเหลือ

ทางการเงินแก่ท้องถิ่น ในสหรัฐอเมริกาซึ่งการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของ School board เมื่อกฎหมายกำหนดให้ School board รับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพิ่มมากขึ้นและรัฐบาลของรัฐก็ปฏิบัติเช่นเดียวกันกับรัฐบาล ดังนั้นเมื่อโรงเรียนรับเด็กประเภทนี้มากขึ้น ก็จะได้รับ การจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว

นักการศึกษาพิเศษของสหรัฐอเมริกาเชื่อว่าการให้การช่วยเหลือเด็ก เมื่อเด็กอายุ ยังน้อยจะสามารถจัดความบกพร่องของเด็กได้มากกว่าการให้ความช่วยเหลือเมื่ออายุมากขึ้น ดังนั้นแนวโน้มทางการศึกษาพิเศษของสหรัฐอเมริกา นอกจากการให้ศึกษาแบบเรียนร่วมกับ เด็กอายุ 3-21 ปีแล้ว ยังขยายไปถึงเด็กอายุ 0-3 ขวบอีกด้วย

นอกจากนั้นในยุคสังคมข้อมูล เทคโนโลยียังเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาพิเศษ มากขึ้น มีการนำคอมพิวเตอร์ตลอดจนโปรแกรมการเรียนการสอน และเครื่องมือใหม่ ๆ ทางการศึกษาเข้ามาช่วยในการสอนเด็กที่ด้อยความสามารถในปริมาณที่มากขึ้น ทำให้ การศึกษาพิเศษก้าวหน้าไปมาก

ดังนั้นการพัฒนาศึกษาพิเศษในอนาคต เป้าหมายคือ การอยู่ร่วมกันของบุคคลใน สังคม สังคมในฝันในอนาคตเป็นสังคมที่ไม่มีการแบ่งแยก ไม่มีชนชั้น ไม่มีคนพิการและคนไม่ พิจาร เพราะคนที่คิดว่าตน "ปกติ" ก็มีความพิการหรือ "ไม่ปกติ" แฝงอยู่ด้วยไม่มากนักน้อย สังคมในลักษณะนี้ ทุกคนยอมรับความหลากหลาย (diversity) ของกันและกัน แนวโน้มในทาง การศึกษาพิเศษจึงมุ่งไปในแนวดังกล่าวข้างต้น

กฎหมายการศึกษาพิเศษ

การศึกษาในสหรัฐอเมริกาเป็นหน้าที่ของรัฐแต่ละรัฐ รัฐบาลกลางมีหน้าที่ส่งเสริมและ สนับสนุนเท่านั้น รัฐแต่ละรัฐส่วนมากให้ท้องถิ่นเป็นผู้จัดการศึกษา ดังนั้นแต่ละอำเภอ (School district) จึงจัดการศึกษาไม่เหมือนกัน ทั้งในด้านหลักสูตร ตำราเรียน ตลอดจนกระบวนการ เรียนการสอนแต่ส่วนใหญ่แล้วมีระบบการศึกษาคล้ายกันคือ ระดับประถมศึกษา 6 ปี ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และระดับมัธยมตอนปลาย 6 ปี โดยมีกฎหมายการศึกษาพิเศษอีก ฉบับหนึ่งแยกออกไปจากกฎหมายการศึกษาสำหรับเด็กปกติ

สหรัฐอเมริกาได้ประกาศกฎหมายการศึกษาพิเศษเป็นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1975 ชื่อ Education for All Handicapped Children Act of 1975 (Public Law 97-142) ทำให้เด็กที่มีความ บกพร่องทางด้านต่าง ๆ ได้เรียนหนังสือ เป็นการศึกษาแบบให้เปล่าที่รัฐจัดให้ ก่อน ประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ เด็กที่มีความต้องการพิเศษมากกว่า 1 ล้านคน ในสหรัฐอเมริกาไม่ มีที่เรียนหนังสือ เนื่องจากโรงเรียนของรัฐปฏิเสธที่จะรับเด็กเข้าเรียน ส่วนที่เข้าเรียนแล้ว

ซึ่งส่วนมากอยู่ในโรงเรียนพิเศษหรือสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ ไม่ได้รับบริการที่ดีเท่าที่ควรตามสิทธิที่เขาพึงได้ระบบกฎหมาย PL 94-142 จึงได้รับการต้อนรับอย่างกว้างขวางหลังประกาศใช้

แต่เดิมก่อนประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ จะถูกส่งเข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์หรือโรงเรียนเฉพาะ ซึ่งส่วนมากเป็นโรงเรียนประจำ ขณะนี้สถานภาพเปลี่ยนไปมาก เด็กเหล่านี้มีได้อยู่ในสถานสงเคราะห์หรือโรงเรียนพิเศษอีกต่อไป แต่จะเข้าโรงเรียนเรียนร่วมกับเด็กปกติ ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมหาวิทยาลัย

หลังจากใช้กฎหมายการศึกษาพิเศษฉบับนี้มาเป็นเวลา 22 ปี จึงมีการปรับปรุงกฎหมายการศึกษาพิเศษครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2540 เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะทางสังคมที่เปลี่ยนไป และตั้งชื่อใหม่ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาของผู้ด้อยความสามารถ (Individuals with Disability Education Act-IDEA, Amendment of 1997)

สาระสำคัญของกฎหมายมี ดังนี้

เด็กที่ด้อยความสามารถ (Child with Disability) หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทางการได้ยินทางการพูดหรือทางภาษา ทางสายตา ทางอารมณ์ ทางร่างกายทางสุขภาพ รวมไปถึงเด็กออทิสติก เด็กที่ได้รับบาดเจ็บทางสมอง เด็กที่ด้อยความสามารถในการเรียนรู้เฉพาะด้าน หรือเด็กอื่นที่ต้องการการศึกษาพิเศษและบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น เด็กที่ทางโรงเรียนให้ออกจากโรงเรียนระหว่าง 3-21 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของท้องถิ่น โดย School district สำหรับรัฐบาลของรัฐและรัฐบาลกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบาย และให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทางการเงิน

ให้เด็กได้รับการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม (least Restrictive Environment) หมายถึง ให้เด็กด้อยความสามารถได้เรียนร่วมกับเด็กปกติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อาจจะเป็นการเรียนร่วมเต็มเวลา หรือเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ หากจำเป็นต้องแยกเด็กออกมาสอนต่างหากก็สามารถทำได้ เมื่อความพิการเป็นอุปสรรคต่อการเรียน และเมื่อคัดแยกเด็กแล้วรัฐจะต้องจัดบริการที่เกี่ยวข้อง/จำเป็นให้แก่เด็ก

กฎหมายกำหนดให้ทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan - IEP) สำหรับเด็กแต่ละคน แผนนี้เปรียบเสมือนหลักสูตรสำหรับเด็กซึ่งแตกต่างกันไป และเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็กแต่ละคน แผนนี้ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายซึ่งคล้ายกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชาที่เรียนใน 1 เทอม และ 1 ปี วิธีสอน การวัดผลและประเมินผล

แผนนี้จัดทำขึ้นก่อนเปิดเรียนโดยคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครอง ครูการศึกษาพิเศษ ครูสอนเด็กเรียนร่วม นักวิชาการด้านหลักสูตร นักจิตวิทยา ผู้บริหาร โรงเรียนหรือผู้แทน โดยคณะกรรมการประจำ School district จะทำหน้าที่ตัดสินสภาพความบกพร่องของเด็กและวินิจฉัยว่าสมควรได้รับการศึกษาพิเศษหรือไม่อย่างไร หากผู้ปกครองไม่พอใจกับการตัดสินของคณะกรรมการสามารถอุทธรณ์ได้

จุดเด่นที่สำคัญประการหนึ่งของกฎหมาย คือ การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่เด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 3 ขวบ ซึ่งได้รับการผนวกเข้าไปในกฎหมายเป็นหมวดที่ว่าด้วย ทารกและเด็กที่ด้อยความสามารถตามคำจำกัดความหมายถึงเด็ก 0-3 ขวบ ที่แสดงสัญญาณแห่งการด้อยความสามารถทางพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. พัฒนาการทางร่างกาย
2. พัฒนาการด้านความคิดความจำ
3. พัฒนาการด้านการสื่อสาร/สื่อความหมาย
4. พัฒนาการทางอารมณ์และสังคม
5. พัฒนาการด้านการปรับตัว

ตามนัยแห่งกฎหมายนี้ รัฐจะต้องจัดบริการการช่วยเหลือเบื้องต้นแก่เด็กทุกคนที่สงสัยว่ามีปัญหาใดปัญหาหนึ่งหรือมากกว่าตั้งแต่ข้อ 1 - 5 ที่กล่าวข้างต้น การให้ความช่วยเหลือจะเหมือนกัน โดยขั้นต้นในการให้ศึกษาพิเศษคือ ขั้นแรกเป็นการทดสอบเด็ก ต่อไปเป็นการจัดทำแผนเฉพาะบุคคล ซึ่งรวมจุดมุ่งหมาย หลักสูตรวิธีการดำเนินงาน และการวัด/ประเมินผลตามที่กำหนดไว้แล้ว

แผนการให้บริการทางครอบครัวเฉพาะบุคคล (ผคบ.) (Individualized Family Service Plan - IEP.) มีลักษณะคล้ายแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) เป็นแผนการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่เด็ก ซึ่งเริ่มต้นด้วยการทดสอบเด็ก ศึกษาและหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กให้มากที่สุด แล้วนำข้อมูลมาประกอบในการกำหนดจุดมุ่งหมายกำหนดรายละเอียดของแผนการให้ความช่วยเหลือว่าจะให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในลักษณะใดบ้าง และในตอนสุดท้ายเป็นการประเมินผลของแผนการดำเนินงานว่าให้ช่วยเด็กให้มีการพัฒนาการเพิ่มขึ้นเพียงใด

หลักสูตรและการเรียนการสอน

ในสหรัฐอเมริกาเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่เรียนหลักสูตรเดียวกับเด็กปกติ เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีความสามารถและความต้องการแตกต่างกันมาก ทางโรงเรียนจึงต้องจัดทำหลักสูตรเฉพาะสำหรับเด็กแต่ละคน โดยบรรจุหลักสูตรไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

5.2 การศึกษาพิเศษในประเทศนิวซีแลนด์

นิวซีแลนด์เป็นประเทศขนาดเล็ก มีประชากรราว 3.6 ล้านคนรัฐบาลจ่ายเงินประมาณ 4,400 ล้านเหรียญนิวซีแลนด์ในแต่ละปี เพื่อการศึกษาของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 6 ของ Gross National Product (GDP) มีเด็กในอนุบาลประมาณ 130,000 คน (ปี 1993) การศึกษาภาคบังคับของนิวซีแลนด์ คือ เด็กอายุ 5-19 ปี ซึ่งมีจำนวน นักเรียนประมาณ 650,000 คน

โดยมีเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากการให้บริการทางการศึกษาแก่เด็กปกติ ประมาณ 10% รวมทั้งมีเด็กด้อยความสามารถประมาณ 2.5% ของประชากรในวัยเรียนหรือประมาณ 19,404 คน

นโยบายการศึกษาพิเศษ

1. รัฐบาลให้การศึกษาแก่เด็กทุกคน ไม่มีการยกเว้นว่าเด็กคนนั้นพิการหรือไม่ เด็กทุกคนมีสิทธิในการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ในสภาพแวดล้อมที่เท่าเทียมกันกับเด็กปกติ และได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติ

2. เน้นการช่วยเหลือเบื้องต้น (Early Intervention) โดยรัฐให้ความสำคัญแก่การช่วยเหลือเบื้องต้นว่า เป็นความสำคัญและความจำเป็นในการให้บริการประเภทนี้ เพื่อเป็นพื้นฐานของการศึกษา และการให้การศึกษาของรัฐจะต้องรวมเด็กพิเศษเข้าในห้องเดียวกันกับเด็กปกติมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan-IEP) กฎหมายไม่ได้ระบุว่าให้ครูทุกคนจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP.) แต่เป็นนโยบายของรัฐที่ระบุว่า การให้การศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น จะต้องเป็นการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล

กฎหมายการศึกษาพิเศษ

นิวซีแลนด์ไม่มีกฎหมายการศึกษาโดยเฉพาะ แต่ในกฎหมายการศึกษา ค.ศ. 1987 ที่ปรับปรุงใหม่ (Education Act, 1987) ได้มีบทที่กำหนดเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษไว้ด้วย ซึ่งกำหนดให้เด็กที่มีอายุ 5-19 ปี ต้องเข้าเรียนไม่ว่าจะเป็นเด็กพิการหรือไม่ก็ตาม โดยไม่มีการยกเว้น สำหรับมาตราที่เกี่ยวกับการศึกษาได้แก่ การบริหารงานการศึกษาพิเศษ คณะกรรมการการศึกษา คณะกรรมการโรงเรียน การส่งเด็กเข้าเรียน การบริหารบุคลากร การตรวจสอบโรงเรียน โรงเรียนการศึกษาพิเศษชั้นพิเศษ และการบริการการศึกษาพิเศษ (Special education service)

บริการการศึกษาพิเศษ

บริการการศึกษาพิเศษเป็นหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อให้คำแนะนำปรึกษา แนะนำแนวทาง และจัดผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ปกครอง ครู และผู้สนใจ นอกจากนี้หน่วยงานนี้ยังจัดหาบุคลากรเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ปกครองที่บ้านที่มีบุตรอยู่ในวัยทารกด้วย การให้บริการของหน่วยงานนี้ครอบคลุมตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียนจนถึงวัยที่เด็กจบจากโรงเรียนมัธยมศึกษาไปแล้ว บุคลากรของหน่วยงานส่วนมากเป็นนักจิตวิทยา นักแก้ไขการพูด ครูเดินสอน ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญในด้านการช่วยเหลือเบื้องต้น (Early Intervention)

5.3 การศึกษาพิเศษในประเทศญี่ปุ่น

การศึกษาพิเศษเริ่มต้นขึ้นในประเทศญี่ปุ่น เมื่อหนึ่งร้อยกว่าปีที่แล้ว มีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับคนตาบอดและคนหูหนวกขึ้นก่อนโรงเรียนประเภทอื่น แต่ไม่มีการให้เด็กพิการเข้าเรียนการศึกษาพิเศษเริ่มเป็นการศึกษาบังคับในปี ค.ศ. 1948 สำหรับเด็กตาบอดและหูหนวก ต่อมา มีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กปัญญาอ่อนและโรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายขึ้น ในปี ค.ศ. 1956 กฎหมายของญี่ปุ่นได้ประกาศใช้ ครอบคลุมการศึกษาของเด็กพิการด้วย โดยไม่มีการยกเว้นการเข้าโรงเรียนสำหรับเด็กพิการ เด็กพิการส่วนมากจึงเข้าเรียนในโรงเรียนพิเศษที่จัดตั้งขึ้นสำหรับเด็กพิการแต่ละประเภทโดยเฉพาะในปี 1987 มีการจัดตั้งโรงเรียนเรียนร่วมตัวอย่างขึ้น เพื่อทดลองจัดการเรียนร่วมเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนอื่น ต่อมาโรงเรียนประเภทนี้ได้ขยายตัวออกไปหลายแห่งทั่วประเทศ

โรงเรียนการศึกษาพิเศษในญี่ปุ่นมีทั้งโรงเรียนพิเศษและโรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนพิเศษมี 3 ประเภท คือ

1. โรงเรียนสอนคนหูหนวก (School for the deaf)
2. โรงเรียนสอนคนตาบอด (School for the blind)
3. โรงเรียนสอนคนพิการ (School for the handicapped)

โรงเรียนประเภทที่ 3 ยังจำแนกย่อยออกเป็น 3 ประเภทคือ โรงเรียนสำหรับเด็กปัญญาอ่อน โรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และโรงเรียนสำหรับเด็กเจ็บป่วยเรื้อรัง ซึ่งส่วนมากเป็นเด็กที่มีความบกพร่องขั้นรุนแรง

เด็กที่มีความบกพร่องระดับปานกลางได้รับการจัดเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ ซึ่งมีทั้งเรียนร่วมเต็มเวลา เรียนร่วมบางเวลาและชั้นพิเศษ เด็กเหล่านี้มี 7 ประเภท โดย 5 ประเภท ได้

กล่าวถึงขั้นต้นแล้ว อีก 2 ประเภทได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและเด็กที่มีความบกพร่องทางอารมณ์

เด็กที่จะถูกส่งเข้าโรงเรียนพิเศษต้องได้รับการคัดเลือก ซึ่งมีวิธีการ และขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด กฎหมายการศึกษาของญี่ปุ่นกำหนดให้ทุกจังหวัด (Prefecture) จัดตั้งโรงเรียนพิเศษขึ้น 1 โรงเรียนและรับเด็กในบริเวณเข้าเรียน

อาจกล่าวได้ว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ได้รับการทางการศึกษา ได้แก่

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ชั้นเล็กน้อย-ปานกลาง
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ชั้นรุนแรง
3. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นเล็กน้อย-ปานกลาง
4. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินชั้นรุนแรง (หูหนวก)
5. เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูด
6. เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา ชั้นเล็กน้อย-ปานกลาง
7. เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา ชั้นรุนแรง (ตาบอด)
8. เด็กที่มีความบกพร่องทางอารมณ์
9. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
10. เด็กที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ (เจ็บป่วยเรื้อรัง)

หลักสูตร

กระทรวงศึกษาญี่ปุ่น ได้กำหนดให้มีหลักสูตรแห่งชาติสำหรับเด็กปกติ ขณะเดียวกันก็มีคู่มือการใช้หลักสูตรสำหรับเด็กพิการที่เรียนอยู่ในโรงเรียนเฉพาะด้วย คู่มือเหล่านี้จะให้คำแนะนำและแนวทางในการสอนเด็กพิการ ตลอดจนเนื้อหาวิชาในหลักสูตรที่จะนำมาสอนเด็กพิการ

การเข้าเรียน

เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจะทำการสำรวจเด็ก หากพบเด็กพิการเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาของท้องถิ่นจะให้คำแนะนำผู้ปกครองในการส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนที่เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะความพิการและความต้องการของผู้ปกครอง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการญี่ปุ่นได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ โดยเด็กพิการส่วนใหญ่จะเรียนในโรงเรียนพิเศษ หรือชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ และจำนวนเด็กที่เรียนในโรงเรียนพิเศษมีประมาณร้อยละ 43 ขณะที่ร้อยละ 57 เรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ (ผดุง อารยะวิญญู. 2541 : 46)

5.4 การศึกษาพิเศษในประเทศออสเตรเลีย

นโยบายและการบริหารการศึกษาพิเศษ

รัฐบาลออสเตรเลียมีนโยบายในการส่งเสริมระบบการเรียนรู้ร่วม (mainstream) ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนปกติ หน่วยงานการศึกษาพิเศษที่มีอยู่จะยุบให้เหลือน้อยที่สุดจนไม่มีเลย

หน่วยงานการศึกษาพิเศษนี้เกือบทุกรัฐในประเทศออสเตรเลียที่จัดอยู่ คือ

1. โรงเรียนการศึกษาพิเศษทุกประเภท ตั้งแต่ประเภทหนัก (seven) จนถึงประเภทเล็กน้อย

2. หน่วยงานการศึกษาพิเศษ (special unit) ครูการศึกษาพิเศษและผู้ที่ทำงานในสถาบันการศึกษาพิเศษ มีความเห็นว่า หน่วยงานการศึกษาพิเศษ สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษบางระดับยังจำเป็นต้องมีอยู่ ในขณะที่มหาวิทยาลัยหลายแห่งในออสเตรเลีย ได้ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวซึ่งผลของการวิจัยนั้นสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล เพราะได้จัดทำโปรแกรมการเรียนรู้ร่วมของเด็ก down system หรือ deaf-blind โดยใช้เทคนิคในการฝึกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และใช้เครื่องมือที่เหมาะสม ซึ่งสามารถช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งประเภทมีอาการน้อยจนถึงอาการหนัก ให้สามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และมีหนทางที่จะเข้าอยู่ในโครงการเรียนรู้ร่วมในโรงเรียนปกติได้

รูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ

การศึกษาพิเศษในประเทศออสเตรเลียแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. การจัดโรงเรียนปกติ เกือบทุกรัฐจะจัดตามประเภทของความพิการเช่น

- 1.1 โรงเรียนสอนคนตาบอด
- 1.2 โรงเรียนสอนคนหูหนวก
- 1.3 โรงเรียนสอนบุคคลปัญญาอ่อน
- 1.4 โรงเรียนสอนบุคคลที่มีร่างกายพิการ
- 1.5 โรงเรียนสอนเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและสังคม
- 1.6 โรงเรียนสอนเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้

ลักษณะโรงเรียนทั่วไป จะเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนเด็ก 50-80 คน จนถึงขนาด 100 กว่าคน ถือว่าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เช่น โรงเรียน Glen Waverly สำหรับโรงเรียนสอนคนที่มีร่างกายพิการมีเด็ก 180 คน โรงเรียนการศึกษาพิเศษจะพยายามสร้างกระจายไปตามชุมชน จะขอยกตัวเลขให้เห็นชัดเจนถึงจำนวนโรงเรียนที่ได้จัดขึ้นในรัฐนิวเซาท์เวลส์มีประชากร

ประมาณ 6 ล้านคน ซึ่งมีเด็กพิการในวัยเรียนประมาณร้อยละ 3.273 (30,419คน) โรงเรียนที่จัดการศึกษาพิเศษทั่วนิวเซาท์เวลส์มีกว่า 300 โรงเรียน

2. การจัดโรงเรียนเรียนร่วม โรงเรียนในประเทศออสเตรเลีย ปกติส่วนใหญ่ให้ความสำคัญร่วมมือในการรับเด็กพิการเข้าเรียนร่วม เพราะจะได้รับบริการเพิ่มเติมจากรัฐ อาทิ Resource teacher ครูเดินสอน และอุปกรณ์บางอย่างที่จำเป็น เนื่องจากโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาามีกระจายอยู่เต็มพื้นที่ และมีบริเวณเพียงพอกับประชากร ดังนั้น หากเด็กที่มีความต้องการพิเศษคนใดพร้อมก็ไม่มีปัญหาที่จะเข้ามาเรียนอยู่ในโรงเรียนปกติในทุกระดับตั้งแต่อนุบาล ก่อนวัยเรียน ประถม มัธยม วิทยาลัยเทคนิค หรือแม้แต่มหาวิทยาลัย

3. การจัดการศึกษานอกระบบ เป็นการจัดเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นและเป็นประเภทของการศึกษาที่ไม่มีอยู่ทั้งในโรงเรียนพิเศษและเรียนร่วม แต่ในบางครั้งก็เข้าไปจัดอยู่ในบริเวณอาคารเรียนหรือบริเวณโรงเรียน เพื่อช่วยโรงเรียนแก้ปัญหา เรียกว่า "special unit" นอกจากนี้ยังมีการจัดการศึกษาตามเตียงในโรงพยาบาล ตามบ้านของผู้พิการ ฯลฯ ซึ่งเป็นการช่วยกระจายบริการทางการศึกษาออกไปให้ทั่วถึง

การจัดโปรแกรมสำหรับเด็กที่เล็กมาก ตั้งแต่อายุ 0 ปีขึ้นไปนั้น แบ่งการจัดออกได้ 2 รูปแบบคือ

1. การจัดโดยบุคลากรทางการแพทย์ จะเรียกว่า early intervention เพราะเน้นในด้านการพัฒนาทางร่างกายในเชิงการแพทย์ และการพัฒนาการของเด็ก

2. การจัดโดยบุคลากรทางการศึกษา เช่น ที่ทัสเมเนีย กรมการศึกษาของรัฐได้จัดโปรแกรมช่วยพัฒนาเด็กในระดับอายุเดียวกัน แต่พัฒนาในเชิงการศึกษาโดยรวมมีกับคณะแพทย์ เรียกว่า early education

รัฐบาลออสเตรเลียจะเน้นการให้ศึกษาผู้ปกครองและการพัฒนาเด็กที่แพทย์วินิจฉัยแล้วว่าสามารถพัฒนาได้ทุกด้านเช่นเดียวกับเด็กปกติ จะมีทั้งการฝึกอบรมผู้ปกครอง เยี่ยมบ้านสาธิต ติดตามผล เพราะจากผลของการทดลองแล้วพบว่า เด็กพิการไม่ว่ามากหรือน้อย ไม่ว่าจะเป็นเด็กพิการประเภทใดก็ตาม จะสามารถเรียนรู้ได้เร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับว่าเด็กคนนั้นจะได้รับการฝึกฝนในอายุหรือวัยขนาดใด ยิ่งได้รับการฝึกฝนตั้งแต่อายุน้อยจะมีโอกาสลดสภาพของความรู้สึกว่าพิการลงอย่างแน่นอน และสามารถเข้าอยู่ในสังคมได้ในที่สุด

3 การค้นคว้า มหาวิทยาลัยหลายแห่งในออสเตรเลียให้ความสนใจเด็กพิการและได้ทำการศึกษาค้นคว้า ทดลอง และนำผลนั้นมาเผยแพร่ให้ทั้งทางฝ่ายนโยบาย แผนงานโรงเรียน และผู้ปกครองได้รับทราบ เพื่อขยายโครงการให้กว้างขวางขึ้น โครงการที่น่าสนใจคือ

3.1 โครงการศึกษาเรื่องการสอนเด็กที่มีความผิดปกติทางการได้ยินของมหาวิทยาลัยโมนาช โดยมี Dr.Stewart Sykes เป็นหัวหน้าทีม เครื่องมือที่ใช้อยู่ในชั้นกั้วหน้าและยังเป็นคลินิกสอนพูดด้วย

3.2 โครงการศึกษาประชากรคนพิการของมหาวิทยาลัยควีนส์แลนด์ ซึ่งได้พิมพ์ออกเผยแพร่แล้ว

3.3 โครงการศึกษาเรื่องการทำโปรแกรม soft ware หรือ Brisbane College of Advanced Education เกี่ยวกับคนตาบอด

3.4 โครงการศึกษาเรื่องการเรียนร่วมของเด็กประเภท Down's syndrome ของมหาลัยแมคไควรี

3.5 โครงการศึกษาเรื่องการพัฒนาภาษาของเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ของมหาลัยแมคไควรี

3.6 โครงการพัฒนาการสอนเด็กพิการซ้ำซ้อน เช่น deaf - blind, deaf-physically ; impaired ในด้านการสร้างภาษาและการเรียนรู้มหาลัยแมคไควรี

3.7 โครงการ Distar ของมหาลัยแมคไควรี

โครงการ Distar เป็นโครงการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนเด็กปัญญาอ่อนซึ่งอยู่ในแผนงานของ SRA Project ของสหรัฐอเมริกา โครงการนี้มี Dr.Alex เป็นผู้อำนวยการโครงการ ได้ผลิตชุดการเรียน 4 วิชา คือ

1. คณิตศาสตร์
2. ภาษา
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคม

ชุดการเรียนทั้ง 4 นี้มีรูปแบบที่แน่นอน ประกอบด้วยหนังสือ โครงการสอน แบบฝึกหัด และคู่มือครู นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ประกอบด้วย จุดเน้นของโครงการ Distar คือการกำหนดรูปแบบของการเรียนและการสอนที่ตายตัว ครูและนักเรียนจะต้องเดินตามกฎเกณฑ์ ซึ่งอาจจะเป็นการดีสำหรับครูที่ยังไม่มีความชำนาญในการสอน

ขณะนี้ โครงการนี้ได้รับความร่วมมือจากองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ช่วยเหลือในการอบรมครูในประเทศปาปัวนิวกินี ไนโรบี และอีกหลายประเทศในแอฟริกา วิธีการอบรมเป็นแบบกั้วหน้า Dr.Alex ได้ยืนยันว่าในช่วงเวลา 4 สัปดาห์ เขาสามารถให้การฝึกอบรมครูได้ถึง 4 รุ่น รุ่นละ 50 คน

3.8 โครงการพัฒนาภาษาของเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยคัมเบอร์แลนด์

3.9 โครงการพัฒนาเครื่องมือช่วยคนพิการของมหาวิทยาลัยทัสเมเนีย เป็นต้น

4. การใช้สื่อสารการเรียนรู้ โรงเรียนเกือบทุกประเภทในประเทศออสเตรเลียมีความตื่นตัวในการนำเครื่องคอมพิวเตอร์ มาใช้ในด้านการเรียนการสอนทั้งในรูปแบบของเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และ มีการพัฒนาทั้ง soft ware และ hard ware มาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งน่าจะเป็นการคุ้มค่ากับการลงทุน เช่น เด็กที่มีความพิการประเภท C.P. ที่ค่อนข้างจะรุนแรง ไม่สามารถจะใช้แขน มือ แม้แต่ขา ที่เป็นประโยชน์ในการทำงานมากนัก ทั้งที่มีความสามารถทางสมองดี ในอดีตจะใช้เครื่องพิมพ์ดีดไฟฟ้าหรือการบังคับสวิตช์ด้วยศีรษะให้มอเตอร์ทำงานมาใช้เป็นสื่อ ในการเรียนรู้ราคาของการลงทุนตกชุดละ 20,000 บาทเศษ ปัจจุบันคอมพิวเตอร์ขนาดปานกลางก็มี ถ้าหากจะนำมาทดลองใช้ทดแทนเครื่องพิมพ์ดีด ก็น่าจะคุ้มค่า และ สะดวกกว่า

นอกจากคอมพิวเตอร์แล้ว ยังได้นำเครื่องอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เข้ามาช่วยในการเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งศูนย์คอมพิวเตอร์ขึ้นใช้งานเองพร้อมทั้งร่วมมือกับโรงเรียนและมหาลัยในท้องถิ่นนั้น พัฒนาโปรแกรมขึ้นมาใช้ให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก จะเห็นได้ว่าจากการศึกษาพิเศษในประเทศออสเตรเลีย มีการจัดบริการค่อนข้างทั่วถึงมีบุคลากรที่ค่อนข้างสมบูรณ์ สื่อการสอนที่พร้อมและก้าวหน้า

สำหรับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กฉลาดและเด็กที่มีความสามารถเฉพาะทางนั้น ประเทศออสเตรเลียดำเนินการดังนี้

4.1 กำหนดเป้าหมายของหลักสูตรให้ชัดเจนว่าจะพัฒนาเด็กไปเพื่ออะไร เป็นระยะเวลานานเท่าใด

4.2 ไม่แยกเด็กออกมาโดยเฉพาะ

4.3 ไม่มีการเลื่อนชั้นเป็นกรณีพิเศษ

4.4 การทำกิจกรรม ควรทำเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิด interaction จะได้เกิดความรู้สึที่ดีต่อกัน และทำงานร่วมกันได้

4.5 การดูแลเด็กฉลาดอย่าดูที่ผลสัมฤทธิ์อย่างเดียว ควรดูผลิตผลและการแก้ปัญหาด้วย (ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย. 2529 : 39)

5.5 การศึกษาพิเศษในประเทศไทย

ระบบการศึกษา

โรงเรียนการศึกษาพิเศษในประเทศไทยดำเนินการโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดโรงเรียนสำหรับคนพิการขึ้นเช่นเดียวกับโรงเรียนเด็กปกติ และมีโครงการพิเศษที่จะนำเด็กพิการเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติทุกแห่งเท่าที่จะทำได้ โดยรัฐเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด ระบบการศึกษาครอบคลุมถึงโรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี โรงเรียนเตรียมเข้ามหาวิทยาลัย (Gymnasium) โรงเรียน ชั้นสูง (Continuation school) และโรงเรียนอาชีพ (Vocational school) มีสภาการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบ สภาการศึกษาแห่งแขวง และสภาการศึกษาแห่งท้องถิ่น รับผิดชอบย่อย ลงไป

การศึกษาพิเศษในประเทศไทย มีการสอน 3 แบบคือ

1. การสอนภายในระบบโรงเรียนปกติ จัดในรูปของชั้นพิเศษ และการสอนแยกเป็นพิเศษ (การสอนในคลินิก และการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง) โดยได้รับความสนับสนุนทางเทคนิค การสอน การแพทย์ และทางสังคม
2. การสอนพิเศษ แก่เด็กซึ่งศูนย์เสียการได้ยินหรือทางสายตารุนแรง (หูหนวก-ตาบอด) จะจัดขึ้นในโรงเรียนสำหรับเด็กหูหนวก และตาบอดของรัฐ
3. การสอนเด็กที่ผิดปกติทางสมอง (Mentally retard) จะจัดการสอนในโรงเรียนสำหรับเด็กปัญญาอ่อนโดยเฉพาะ

กฎหมายการศึกษาของสวีเดน (Education Act) มีกฎหมายต่าง ๆ กำหนดลักษณะเด็กพิการดังนี้

- เด็กเรียนช้า (Slow learners)
- เด็กมีวุฒิภาวะช้า (Retarded maturity)
- เด็กผิดปกติทางการอ่านเขียน (Reading and writing disorder)
- เด็กมีปัญหาในการเรียนคณิตศาสตร์ (difficulties with mathematics)
- เด็กที่มีปัญหาทางการพูด (Speech difficulties)
- เด็กที่มีปัญหาในการปรับตัว (Emotionally disturbed)
- เด็กที่มีปัญหาทางการได้ยิน (hearing impaired)
- เด็กที่เห็นเพียงบางส่วน (part sighted)
- เด็กผิดปกติทางกล้ามเนื้อ (moter handicapped)

กฎหมายนี้จะครอบคลุมถึงเด็กทุกคน รวมทั้งเด็กที่หูหนวกและตาบอดนอกจากนั้นจะมี

กฎหมายโรงเรียนซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษในโรงเรียนปกติ และกฎหมายโรงเรียนพิเศษเกี่ยวข้องกับโรงเรียนพิเศษสำหรับเด็กหูหนวก และตาบอด

แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน

- โรงเรียนในปัจจุบันมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เด็กแต่ละคนได้รับสิ่งที่เขาต้องการในแง่เกี่ยวกับการสอน การเลี้ยงดู และการระวังรักษา
- ให้โอกาสแก่เด็กเพื่อจะได้เรียนวิชาที่เหมาะสมแก่ความถนัดของเด็กแต่ละคน
- ให้โอกาสที่เหมาะสมแก่ความสามารถและความพอใจในความสำเร็จ
- การสอนทุกอย่างในโรงเรียนภาคบังคับ 9 ปี พยายามที่จะสร้างเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของเด็ก

ครูผู้สอนต้องอาศัยทักษะในการสอนและใช้จิตวิทยาเข้าช่วย ครูต้องมีความรู้พื้นฐานที่จะเผชิญกับปัญหาความพิการของเด็ก

ในระดับขั้นต้นของโรงเรียนภาคบังคับ ครูประจำชั้นทุกคนจะต้องใช้เวลาเพื่อนสอนพิเศษคนละ 2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในช่วงเวลานี้ ครูจะต้องสอนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มให้แก่เด็กทำงานซ้ำแล้ว เด็กไม่มีคุณภาพหรือพัฒนาช้ากว่าที่ควร

ครูต้องแก้ไขการอ่าน และเขียนที่ผิดปกติ และให้เน้นในเรื่องจำนวน ส่วนเด็กที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือเพียงพอในช่วงเวลานี้ ครูควรให้ความช่วยเหลือโดยการสอนพิเศษในรูปแบบอื่น

การจัดเด็กเข้าเรียนชั้นพิเศษ เป็นแนวโน้มเพิ่มเสริมการสอนในชั้นเรียนให้ดีขึ้น ครูที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นพิเศษหลาย ๆ ทาง มีโอกาสช่วยเหลือการสอนพิเศษได้มากทั้งสองเป็นรายบุคคลและชุมชน และยังได้มีโอกาสเป็นผู้ช่วยเหลือครูและนักเรียนเป็นรายบุคคลและกลุ่มย่อย ๆ อีกมาก เป็นการช่วยแก้ปัญหาเด็กพิการได้อย่างมาก (วิทยาลัยครูสวนดุสิต 2526 : 129-135)